

Analysis of the Elements and Indicators of the Task-Based Curriculum Design Model in Primary Education: A Qualitative Approach

Faeqeh Rahimi Fotowat¹, Seyyed Abdollah Hojjati^{2*}, Ali Imanzadeh³

1. PhD Student in Curriculum Planning, Department of Educational Sciences, Tabriz Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

2. Assistant Professor, Department of Curriculum Planning, Bonab Branch, Islamic Azad University, Bonab, Iran

3. Assistant Professor, Department of Educational Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran

ABSTRACT

Received: 05 Oct 2024

Accepted: 20 Nov 2024

Available Online: 25 Dec 2024

Keywords

task-based curriculum, active learning, content flexibility, primary education, assessment and evaluation.

This study aimed to examine and analyze the task-based curriculum in primary education. The task-based approach, which emphasizes active learning, content flexibility, and real-world connections, is recognized as one of the modern curriculum planning approaches. The research method was qualitative, and data were collected through content analysis of 12 primary education textbooks and semi-structured interviews with 15 teachers and curriculum planning experts. Data analysis was conducted in three stages: open coding, axial coding, and selective coding, resulting in the extraction of 150 initial codes, 12 main categories, and ultimately the identification of three key themes: "active learning," "flexibility," and "real-world connections." The findings revealed that despite the high potential of the task-based curriculum in promoting students' critical thinking and creativity, challenges such as a lack of resources, inadequate infrastructure, and insufficient teacher training were significant implementation barriers. However, opportunities such as the potential for localization and the use of modern technologies were identified, which could be effective in overcoming these challenges. Expert evaluations indicated that the component "teaching-learning strategies" received the highest approval with an average score of 4.6, while the "assessment" component, with an average score of 4.4, required revision. This study concluded that the task-based curriculum, with enhanced execution infrastructure and appropriate policy-making, can be an effective tool for improving learning quality in primary education.

How to cite:

Rahimi Fotowat, F., Hojjati, S. A., & Imanzadeh, A. (2024). Analysis of the Elements and Indicators of the Task-Based Curriculum Design Model in Primary Education: A Qualitative Approach. *Study and Innovation in Education and Development*, 4(4), 109-124.

* Corresponding Author:

Dr. Seyyed Abdollah Hojjati

E-mail: dr.abdollah.hojjati@bonabiau.ac.ir

© 2024 the authors. Published by Institute for Knowledge, Development, and Research.

This is an open access article under the terms of the [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) License.

EXTENDED ABSTRACT

INTRODUCTION

The task-based curriculum (TBC) is an innovative educational approach that emphasizes active learning, content flexibility, and real-world connections. This approach has been recognized for its potential to enhance the learning process by engaging students in authentic tasks that foster critical thinking, creativity, and problem-solving skills. In recent years, TBC has gained attention in educational research as a promising model for improving the quality of education, particularly in primary education. The TBC focuses on providing students with opportunities to apply theoretical knowledge in practical, real-world contexts, thereby making learning more meaningful and relevant. Previous studies have highlighted the effectiveness of TBC in increasing student engagement and motivation, as well as promoting collaborative learning and social skills (5, 7). Moreover, studies have shown that TBC enhances reflective thinking and encourages deeper understanding of subject matter by allowing students to take ownership of their learning processes (8, 10). Despite the growing body of research supporting the effectiveness of TBC, its implementation in Iran's primary education system has faced several challenges, including limited resources, inadequate teacher preparation, and insufficient technological infrastructure. This study aims to explore and analyze the key elements and indicators of TBC in primary education, providing insights into its potential benefits, challenges, and opportunities for improvement.

METHODS AND MATERIALS

This study employed a qualitative research design. The data were collected through content analysis of 12 primary school textbooks, which were selected to represent a range of subjects typically taught in the primary school curriculum in Iran. In addition to the content analysis of textbooks, semi-structured interviews were conducted with 15 teachers and curriculum experts who had experience with curriculum planning and implementation in the primary education sector. The participants were selected through purposive sampling, ensuring that they had a deep understanding of the challenges and opportunities related to TBC in the context of primary education. The interviews aimed to gather insights into the participants' views on the effectiveness of TBC, the barriers to its implementation, and the key factors that contribute to its success. Data from the content analysis and interviews were analyzed using open, axial, and selective coding procedures. This multi-

stage coding process allowed for the identification of initial codes, main categories, and key themes related to the implementation of TBC in primary education.

FINDINGS

The data analysis was conducted in three stages: open, axial, and selective coding, leading to the extraction of 150 initial codes, 12 main categories, and ultimately the identification of three key themes: "active learning," "flexibility," and "connection to real life." The findings revealed that, despite the high potential of task-based curricula in enhancing students' critical thinking and creativity, significant challenges such as lack of resources, weak infrastructure, and inadequate teacher training are important barriers to implementation. However, opportunities such as the possibility of localizing the curriculum and leveraging modern technologies were identified as effective strategies to overcome these challenges. Expert evaluations indicated that the component "teaching-learning strategies" received the highest approval with an average score of 4.6, while the "assessment" component, with an average score of 4.4, requires revision.

DISCUSSION AND CONCLUSION

The findings of this study support the growing body of evidence that highlights the potential of task-based curriculum approaches to enhance student engagement, critical thinking, and creativity. The results demonstrate that TBC, with its emphasis on active learning, flexibility, and real-world connections, can be an effective tool for improving the quality of education in primary schools. The theme of "active learning" aligns with Dewey's (1910) argument that learning should be an active, experiential process, where students engage in tasks that require them to apply their knowledge in meaningful ways (10). Furthermore, the findings suggest that TBC's focus on flexibility allows for a more personalized learning experience, which has been shown to increase student motivation and foster a deeper understanding of the subject matter (9). The connection to real-world tasks also supports the idea that learning should be relevant to students' lives, as emphasized by Sahraei and Meydani (2020), who argued that real-world applications enhance student motivation and provide them with valuable life skills (5).

Despite these benefits, the study also highlights several challenges that need to be addressed in order to successfully implement TBC in the Iranian primary education system. The lack of resources, insufficient teacher training, and limited access to modern educational technologies are significant barriers that need to be overcome. As Sahraei and Meydani (2020) suggested, addressing these challenges requires a concerted effort from policymakers to provide teachers with the necessary professional development and

support, as well as to ensure that schools have access to the resources and technologies needed for effective implementation (5).

In conclusion, this study demonstrates that task-based curriculum approaches have the potential to significantly improve the quality of education in primary schools. However, for TBC to be successfully implemented, it is essential to address the existing barriers, including teacher training, resource availability, and infrastructure. By providing teachers with the necessary tools and support, and by ensuring that schools have access to the resources and technologies needed to implement TBC, policymakers can help unlock the full potential of this innovative approach to education. Future research should focus on examining the long-term effects of TBC on student learning outcomes and exploring strategies for overcoming the challenges to its implementation.

تحلیل عناصر و شاخص‌های طراحی الگوی برنامه‌درسی تکلیف‌محور در دوره ابتدایی: یک رویکرد کیفی

فائقه رحیمی فتوت^۱، سید عبدالله حجتی^{۲*}، علی ایمان زاده^۳

۱. دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

۲. استادیار، گروه برنامه ریزی درسی، واحد بناب، دانشگاه آزاد اسلامی، بناب، ایران

۳. استادیار، گروه علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی و تحلیل برنامه درسی تکلیف‌محور در دوره ابتدایی انجام شد. رویکرد تکلیف‌محور، با تأکید بر یادگیری فعال، انعطاف‌پذیری محتوا، و ارتباط با زندگی واقعی، به‌عنوان یکی از رویکردهای نوین برنامه‌ریزی درسی شناخته می‌شود. روش پژوهش از نوع کیفی بود و داده‌ها از تحلیل محتوای ۱۲ کتاب درسی دوره ابتدایی و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۱۵ معلم و متخصص حوزه برنامه‌ریزی درسی گردآوری شد. تحلیل داده‌ها در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد که منجر به استخراج ۱۵۰ کد اولیه، ۱۲ مقوله اصلی و در نهایت شناسایی سه تم کلیدی "یادگیری فعال"، "انعطاف‌پذیری"، و "ارتباط با زندگی واقعی" شد. یافته‌ها نشان داد که علی‌رغم ظرفیت بالای برنامه درسی تکلیف‌محور در ارتقای تفکر انتقادی و خلاقیت دانش‌آموزان، چالش‌هایی نظیر کمبود منابع، ضعف زیرساخت‌ها و آموزش ناکافی معلمان از موانع اجرایی مهم هستند. با این حال، فرصت‌هایی نظیر امکان بومی‌سازی و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین شناسایی شد که می‌تواند در غلبه بر این چالش‌ها مؤثر باشد. نتایج ارزیابی کارشناسان نشان داد که مؤلفه "راهبردهای یاددهی-یادگیری" با امتیاز میانگین ۴.۶، بالاترین تأیید را کسب کرد، در حالی که مؤلفه "ارزشیابی" با امتیاز میانگین ۴.۴ نیازمند بازنگری است. این پژوهش نشان داد که برنامه درسی تکلیف‌محور، با تقویت زیرساخت‌های اجرایی و سیاست‌گذاری‌های مناسب، می‌تواند ابزاری کارآمد برای بهبود کیفیت یادگیری در دوره ابتدایی باشد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۱۴

تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۳/۰۸/۲۹

تاریخ چاپ: ۱۴۰۳/۱۰/۰۵

کلیدواژه‌ها

برنامه درسی تکلیف‌محور، یادگیری فعال، انعطاف‌پذیری محتوا، آموزش ابتدایی، ارزیابی و ارزشیابی.

شبهه ارجاع‌دهی:

رحیمی فتوت، فائقه، حجتی، سید عبدالله، و ایمان زاده، علی. (۱۴۰۳). تحلیل عناصر و شاخص‌های طراحی الگوی برنامه‌درسی تکلیف‌محور در دوره ابتدایی: یک رویکرد کیفی. پژوهش و نوآوری در تربیت و توسعه، ۴(۴)، ۱۳۴-۱۰۹.

نویسنده مسئول:

دکتر سید عبدالله حجتی

پست الکترونیکی: dr.abdollah.hojjati@bonabiau.ac.ir

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است.

انتشار این مقاله به‌صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی CC BY-NC 4.0 صورت گرفته است.

در دنیای امروز، نظام‌های آموزشی به‌طور فزاینده‌ای تحت تأثیر تغییرات اجتماعی، فناوری و نیازهای بازار کار قرار گرفته‌اند. در این میان، توانایی دانش‌آموزان در یادگیری مستقل، تفکر انتقادی و به‌کارگیری دانش در موقعیت‌های واقعی به یکی از اهداف کلیدی آموزش و پرورش تبدیل شده است (1-4). با این حال، بسیاری از نظام‌های آموزشی، از جمله ایران، همچنان درگیر رویکردهای سنتی و معلم‌محور هستند که در آن دانش‌آموزان نقش منفعلانه‌ای در فرایند یادگیری دارند. این مسئله باعث شده است که مهارت‌های کلیدی موردنیاز برای موفقیت در دنیای امروز، مانند حل مسئله، خلاقیت و تعامل اجتماعی، کمتر توسعه یابد (5). به علاوه، آموزش و پرورش به‌عنوان زیربنای توسعه پایدار جوامع، نقش محوری در تربیت نسل‌های آینده ایفا می‌کند (6). این نقش به‌ویژه در دوره ابتدایی که پایه‌های شخصیت، نگرش و مهارت‌های کلیدی دانش‌آموزان شکل می‌گیرد، اهمیت دوچندانی دارد (7). در این راستا، برنامه‌ریزی درسی اثربخش و بومی‌شده، از الزامات دستیابی به توسعه پایدار آموزشی است. یکی از رویکردهای نوین در طراحی برنامه‌های آموزشی، برنامه‌درسی تکلیف‌محور است که با تأکید بر یادگیری فعال، تعامل اجتماعی و کاربرد دانش در موقعیت‌های عملی، به‌عنوان ابزاری برای ارتقای مهارت‌های قرن بیست‌ویکم شناخته می‌شود (8). این رویکرد از طریق ارائه وظایف معنادار، امکان یادگیری عمیق‌تر و توانمندسازی دانش‌آموزان را فراهم می‌سازد (9). برنامه درسی تکلیف‌محور به‌عنوان یک رویکرد نوین مطرح شده است که هدف آن ارتقای یادگیری فعال و مشارکتی از طریق انجام وظایف واقعی و معنادار است (10). این رویکرد بر اساس نظریه‌های سازنده‌گرایی و یادگیری اجتماعی شکل گرفته و تأکید دارد که یادگیری زمانی عمیق‌تر و پایدارتر خواهد بود که دانش‌آموزان بتوانند دانش خود را در تعامل با دیگران و در بستر وظایف عملی توسعه دهند (11).

با وجود مزایای متعدد برنامه درسی تکلیف‌محور، اجرای آن در نظام آموزشی ایران با چالش‌های متعددی مواجه است. یکی از چالش‌های اصلی، نبود زیرساخت‌های کافی برای طراحی و اجرای برنامه‌های مبتنی بر این رویکرد است (12-14). کمبود منابع آموزشی مناسب، عدم آمادگی معلمان و فقدان ابزارهای ارزیابی متناسب با این برنامه‌ها از دیگر موانع اجرایی هستند (7). همچنین، فرهنگ آموزشی حاکم که بر حفظیات و آزمون‌های استاندارد تأکید دارد، با اصول این رویکرد در تضاد است. از سوی دیگر، تجربه‌های جهانی نشان می‌دهد که برنامه‌های تکلیف‌محور می‌توانند تأثیرات قابل‌توجهی در بهبود کیفیت آموزش داشته باشند. برای مثال، پژوهش‌های انجام‌شده در کشورهای مختلف نشان داده‌اند که این رویکرد می‌تواند مهارت‌های تفکر انتقادی، خلاقیت و تعاملات اجتماعی دانش‌آموزان را تقویت کند (9, 15). در همین راستا، برنامه درسی تکلیف‌محور می‌تواند به‌عنوان ابزاری مؤثر برای اصلاح نظام آموزشی ایران و ارتقای کیفیت یادگیری دانش‌آموزان مورد استفاده قرار گیرد.

پیشینه پژوهش‌های مختلفی در زمینه تأثیر رویکرد تکلیف‌محور در نظام آموزشی ایران و جهان وجود دارد. در ایران، عظیمی و همکاران (۱۳۹۹) نشان دادند که این رویکرد موجب افزایش مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های کلاسی و بهبود مهارت‌های

اجتماعی آن‌ها می‌شود (7). صحرایی و میدانی (۱۴۰۰) نیز تأکید کردند که برنامه درسی تکلیف‌محور می‌تواند به‌عنوان یک راهکار نوین برای بهبود آموزش زبان فارسی در مدارس ابتدایی مورد استفاده قرار گیرد (5). دیویی (۱۹۱۰) در پژوهش خود بر اهمیت یادگیری از طریق عمل تأکید کرد و نشان داد که این رویکرد می‌تواند خلاقیت و تفکر انتقادی را در یادگیرندگان تقویت کند (10). همچنین، پژوهش‌های کینگ و کیچنر (۱۹۹۴) نشان دادند که برنامه‌های تکلیف‌محور می‌توانند مهارت‌های تفکر بازتابی را در دانش‌آموزان ارتقا دهند (8). هاردن و دیویس (۲۰۱۸) نیز بر اهمیت طراحی برنامه‌های درسی انعطاف‌پذیر و متناسب با نیازهای واقعی دانش‌آموزان تأکید کرده‌اند. با این حال، اجرای برنامه درسی تکلیف‌محور در نظام آموزشی ایران با چالش‌هایی مواجه است (9). از جمله این چالش‌ها می‌توان به کمبود منابع کافی برای طراحی و اجرای این برنامه‌ها (5, 16-18)، عدم آمادگی معلمان برای استفاده از این رویکرد (7) و نبود زیرساخت‌های لازم مانند فناوری‌های آموزشی پیشرفته اشاره کرد. با وجود این چالش‌ها، برنامه درسی تکلیف‌محور فرصت‌های بسیاری برای بهبود کیفیت آموزش فراهم می‌کند. این رویکرد می‌تواند با ارتقای مهارت‌های قرن بیست‌ویکم، یادگیری عمیق‌تر و تعاملات اجتماعی مؤثرتری را در میان دانش‌آموزان ایجاد کند. مرور ادبیات نشان می‌دهد که برنامه درسی تکلیف‌محور با بهره‌گیری از اصول یادگیری سازنده‌گرایی و اجتماعی، ابزاری قدرتمند برای بهبود فرایند یاددهی-یادگیری است و در صورتی که به‌طور صحیح طراحی و اجرا شود، می‌تواند تغییرات مثبتی در نظام آموزشی ایران ایجاد کرده و به ارتقای سطح یادگیری دانش‌آموزان کمک کند.

در نظام آموزشی ایران، با وجود تلاش‌های محدود برای پیاده‌سازی این رویکرد، چالش‌هایی همچون نبود الگوهای بومی، ضعف در طراحی ابزارهای ارزیابی و هم‌راستایی ناکافی با نیازهای یادگیرندگان، مانع از اجرای موفق برنامه‌های تکلیف‌محور شده است (16). این چالش‌ها ضرورت طراحی و اعتبارسنجی یک الگوی بومی و متناسب با شرایط نظام آموزشی ایران را آشکار می‌سازد. بنابراین، سؤال اصلی پژوهش این است: چگونه می‌توان یک الگوی برنامه درسی تکلیف‌محور برای دوره ابتدایی طراحی و اعتبارسنجی کرد که هم‌زمان با نیازهای آموزشی ایران و استانداردهای جهانی سازگار باشد؟ لذا، پژوهش حاضر با هدف طراحی و اعتبارسنجی الگوی برنامه‌درسی تکلیف‌محور برای دوره ابتدایی انجام شده است. در این پژوهش، با استفاده از روش کیفی به شناسایی عناصر و شاخص‌های کلیدی انجام شد.

روش پژوهش

این پژوهش از نوع کیفی و با رویکرد تحلیل محتوای متنی و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شد. هدف اصلی این تحقیق بررسی و تحلیل عناصر و شاخص‌های طراحی الگوی برنامه‌درسی تکلیف‌محور در دوره ابتدایی بوده است. به‌منظور جمع‌آوری داده‌ها، از دو روش اصلی استفاده شد: تحلیل محتوای کتاب‌های درسی و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با معلمان و متخصصان حوزه برنامه‌ریزی درسی.

جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی کتاب‌های درسی دوره ابتدایی و معلمان و متخصصان حوزه برنامه‌ریزی درسی در ایران بود. برای تحلیل محتوای کتاب‌های درسی، ۱۲ کتاب درسی منتخب از موضوعات مختلف که در دوره ابتدایی تدریس می‌شوند، انتخاب شدند. این کتاب‌ها به‌طور تصادفی از مجموعه کتاب‌های درسی مدارس ابتدایی ایران انتخاب شدند و نمایانگر دروس مختلف از جمله ریاضی، علوم، زبان فارسی و تربیت‌بدنی بودند. این انتخاب به‌منظور بررسی تطابق و پیاده‌سازی مؤلفه‌های تکلیف‌محور در محتوای درسی انجام گرفت.

برای بخش مصاحبه، از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد. ۱۵ نفر از معلمان و متخصصان حوزه برنامه‌ریزی درسی که تجربه تدریس در دوره ابتدایی و آشنایی با طراحی و اجرای برنامه‌های تکلیف‌محور را داشتند، به‌عنوان مشارکت‌کننده در این پژوهش انتخاب شدند. معلمان انتخاب شده از مناطق مختلف ایران بودند و نمایانگر تنوع جغرافیایی و فرهنگی کشور بودند. این مشارکت‌کنندگان به‌طور عمده شامل معلمان مدارس دولتی و خصوصی، مشاوران آموزشی و متخصصان حوزه برنامه‌ریزی درسی بودند.

در این پژوهش از دو ابزار اصلی برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شد:

تحلیل محتوای کتاب‌های درسی: کتاب‌های درسی انتخاب‌شده به‌طور دقیق و سیستماتیک از منظر مؤلفه‌های تکلیف‌محور تحلیل شدند. در این مرحله، ویژگی‌های مختلف محتوای آموزشی مانند نوع فعالیت‌های آموزشی، استراتژی‌های یاددهی-یادگیری، میزان انعطاف‌پذیری محتوا و ارتباطات با زندگی واقعی، مورد بررسی قرار گرفت. تحلیل محتوا با استفاده از اصول تحلیل محتوای کیفی و بر اساس روش کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد.

مصاحبه نیمه‌ساختاریافته: برای گردآوری داده‌های کیفی، از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با معلمان و متخصصان استفاده شد. این مصاحبه‌ها با هدف درک عمیق‌تر تجربیات و دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان در مورد مؤلفه‌های کلیدی برنامه‌درسی تکلیف‌محور و چالش‌ها و فرصت‌های موجود در پیاده‌سازی آن در مدارس ابتدایی طراحی شدند. پرسش‌های مصاحبه در قالب سوالات باز، اما با ساختار نسبی، تنظیم شدند تا به مشارکت‌کنندگان امکان دهند که پاسخ‌های جامع‌تری ارائه دهند و به‌طور دقیق‌تر دیدگاه‌های خود را درباره برنامه‌های تکلیف‌محور بیان کنند.

داده‌های جمع‌آوری‌شده از طریق دو روش تحلیل محتوای کتاب‌های درسی و مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، به‌طور جداگانه تحلیل شدند. در مرحله اول، تحلیل محتوای کتاب‌های درسی با استفاده از روش کدگذاری باز انجام شد. در این مرحله، مطالب مرتبط با مؤلفه‌های کلیدی تکلیف‌محور استخراج شدند و کدهای اولیه برای ویژگی‌های مختلف برنامه‌های تکلیف‌محور ایجاد شد. سپس در مرحله کدگذاری محوری، این کدهای اولیه در گروه‌های مشابه دسته‌بندی شدند تا مفاهیم و مؤلفه‌های اصلی برنامه‌درسی تکلیف‌محور شناسایی شوند. در نهایت، در مرحله کدگذاری انتخابی، مهم‌ترین تم‌ها و مؤلفه‌ها شناسایی شدند و این نتایج به‌طور دقیق‌تر در چارچوب اهداف پژوهش بررسی شدند.

در مرحله دوم، داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها با استفاده از نرم‌افزار NVivo تحلیل شدند. این تحلیل نیز بر مبنای روش‌های کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان در سه دسته اصلی، شامل "یادگیری فعال"، "انعطاف‌پذیری" و "ارتباط با زندگی واقعی"، کدگذاری شدند و پس از آن، هر یک از این تم‌ها به‌طور مفصل مورد بررسی قرار گرفتند تا نقاط قوت و چالش‌های مرتبط با آن‌ها شناسایی شوند.

مرحله اول: تحلیل محتوای کتاب‌های درسی: در این مرحله، ۱۲ کتاب درسی منتخب از دوره ابتدایی به‌طور کامل مورد بررسی قرار گرفتند. این بررسی شامل تجزیه و تحلیل محتوای متنی، فعالیت‌ها و تمرینات آموزشی موجود در هر کتاب بود. هدف از این مرحله، شناسایی ویژگی‌ها و شاخص‌های مرتبط با تکلیف‌محور بودن برنامه درسی و ارزیابی میزان انطباق محتوای کتاب‌ها با این رویکرد بود. مرحله دوم: انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته: در این مرحله، ۱۵ مصاحبه با معلمان و متخصصان انجام شد. مصاحبه‌ها به‌صورت چهره به چهره و از طریق تلفن با مشارکت‌کنندگان صورت گرفت. هر مصاحبه به‌طور میانگین ۴۵ تا ۶۰ دقیقه به‌طول انجامید. داده‌های حاصل از این مصاحبه‌ها به‌طور کامل ضبط و سپس ترنسکرپت شدند تا به‌صورت دقیق‌تر تجزیه و تحلیل شوند.

مرحله سوم: تحلیل داده‌ها: پس از جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل آن‌ها در دو سطح محتوا و مفهومی انجام شد. در سطح محتوا، مطالب کتاب‌های درسی کدگذاری و تحلیل شدند. در سطح مفهومی، داده‌های مصاحبه‌ها تحلیل و تم‌ها و کدهای اصلی شناسایی شدند. این تحلیل به‌منظور شناسایی روابط میان مؤلفه‌های برنامه‌درسی تکلیف‌محور و چالش‌ها و فرصت‌های اجرای آن در مدارس ابتدایی ایران صورت گرفت.

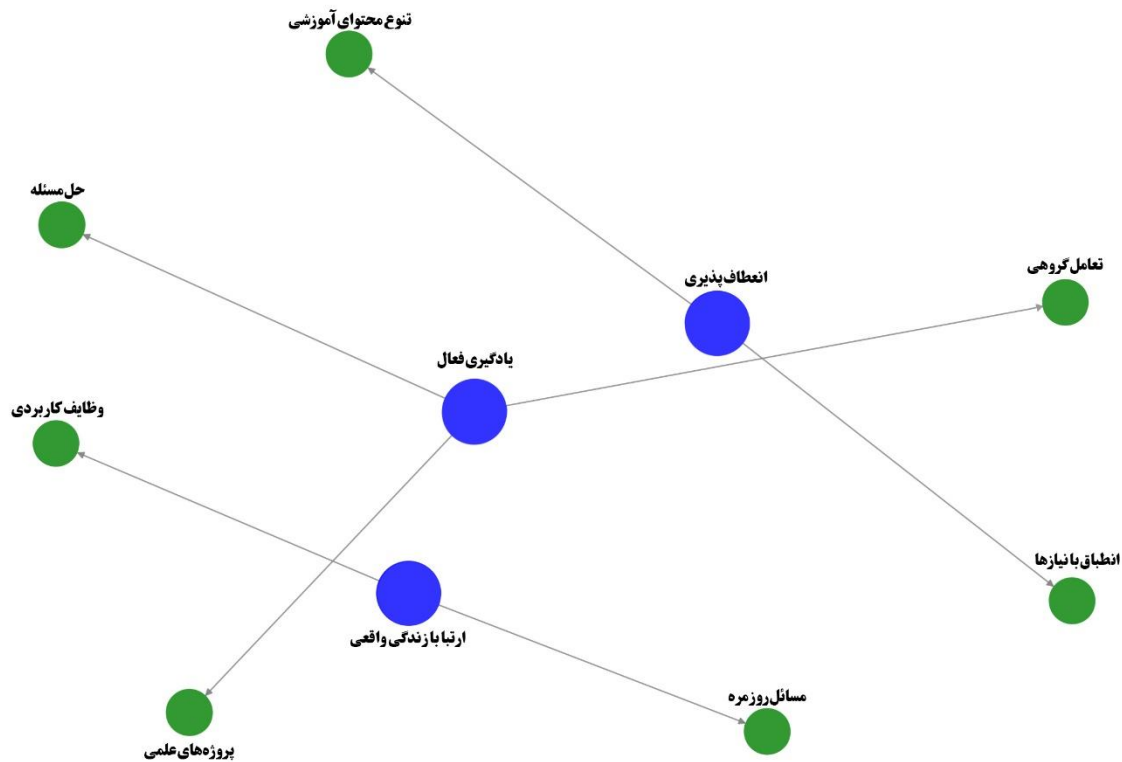
برای تأمین اعتبار و روایی داده‌ها، از تکنیک‌های مختلفی استفاده شد. یکی از این تکنیک‌ها استفاده از اعتبار داده‌ها بود که شامل تحلیل هم‌زمان داده‌های حاصل از دو منبع مختلف (کتاب‌های درسی و مصاحبه‌ها) بود. این رویکرد کمک کرد تا به یک تصویر جامع و دقیق از ویژگی‌ها و چالش‌های برنامه‌درسی تکلیف‌محور در دوره ابتدایی دست یابیم. علاوه بر این، برای افزایش روایی پژوهش، پس از هر مرحله از تحلیل داده‌ها، نتایج به‌دست‌آمده با گروهی از متخصصان آموزشی مورد بررسی و تأیید قرار گرفت.

یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش نشان‌دهنده الگوی دقیق و کاربردی برنامه درسی تکلیف‌محور است که از سه مؤلفه کلیدی شامل "یادگیری فعال"، "انعطاف‌پذیری"، و "ارتباط با زندگی واقعی" تشکیل شده است. در فرآیند تحلیل داده‌ها، اطلاعات کیفی از طریق مصاحبه‌ها و تحلیل محتوای اسناد آموزشی جمع‌آوری شد که سپس در قالب سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی پردازش گردید. در مرحله کدگذاری باز، تعداد ۱۵۰ کد اولیه شناسایی شد که نشان‌دهنده جزئیات عناصر مختلف برنامه درسی بود. برای نمونه، کدهایی مانند "تعامل گروهی"، "پروژه‌های عملی"، "وظایف مرتبط با مسائل روزمره"، و "تنوع محتوای آموزشی" با فراوانی‌های بالا

از مصاحبه‌های تخصصی و تحلیل محتوای کتاب‌های درسی استخراج شدند. به‌طور خاص، کد "تعامل گروهی" در ۸۵٪ مصاحبه‌ها به‌عنوان یکی از نقاط قوت برنامه درسی تکلیف‌محور شناسایی شد.

به‌منظور تحلیل دقیق‌تر، کدهای اولیه در مرحله کدگذاری محوری به ۱۲ مقوله کلیدی تقلیل یافتند و در نهایت در سه تم اصلی سازماندهی شدند. نقشه مفهومی زیر ارتباط تم‌های اصلی و مقوله‌های کلیدی را به تصویر می‌کشد:

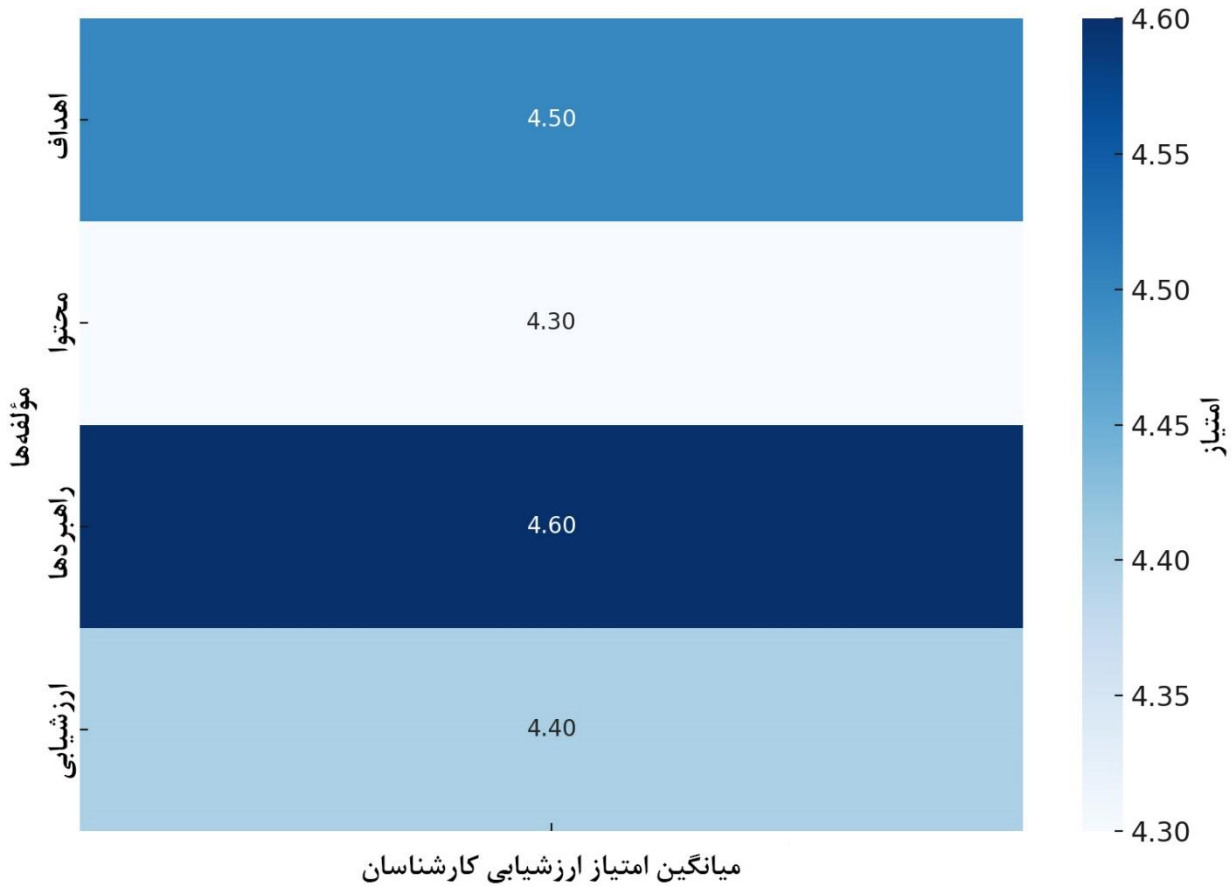

شکل ۱. نقشه مفهومی تم‌های برنامه درسی تکلیف‌محور

یکی از یافته‌های کیفی برجسته این پژوهش، تأکید شرکت‌کنندگان بر "پروژه‌های عملی" به‌عنوان یک راهبرد یادگیری مؤثر بود. برای نمونه، یکی از معلمان اشاره کرد:

«وقتی دانش‌آموزان پروژه‌ای مرتبط با محیط زندگی خود انجام می‌دهند، یادگیری آن‌ها عمیق‌تر و ماندگارتر است.»

تحلیل ارزیابی کارشناسان نشان داد که مؤلفه "راهبردهای یاددهی-یادگیری" با میانگین امتیاز ۴.۶ از ۵، بالاترین تأیید را در میان مؤلفه‌ها کسب کرد. این در حالی است که مؤلفه "ارزشیابی" با میانگین امتیاز ۴.۴، پایین‌ترین رتبه را داشت. نمودار هیتمپ زیر این تفاوت‌ها را به‌خوبی نشان می‌دهد:

شکل ۲. تحلیل ارزیابی کارشناسان برای مولفه‌های برنامه درسی

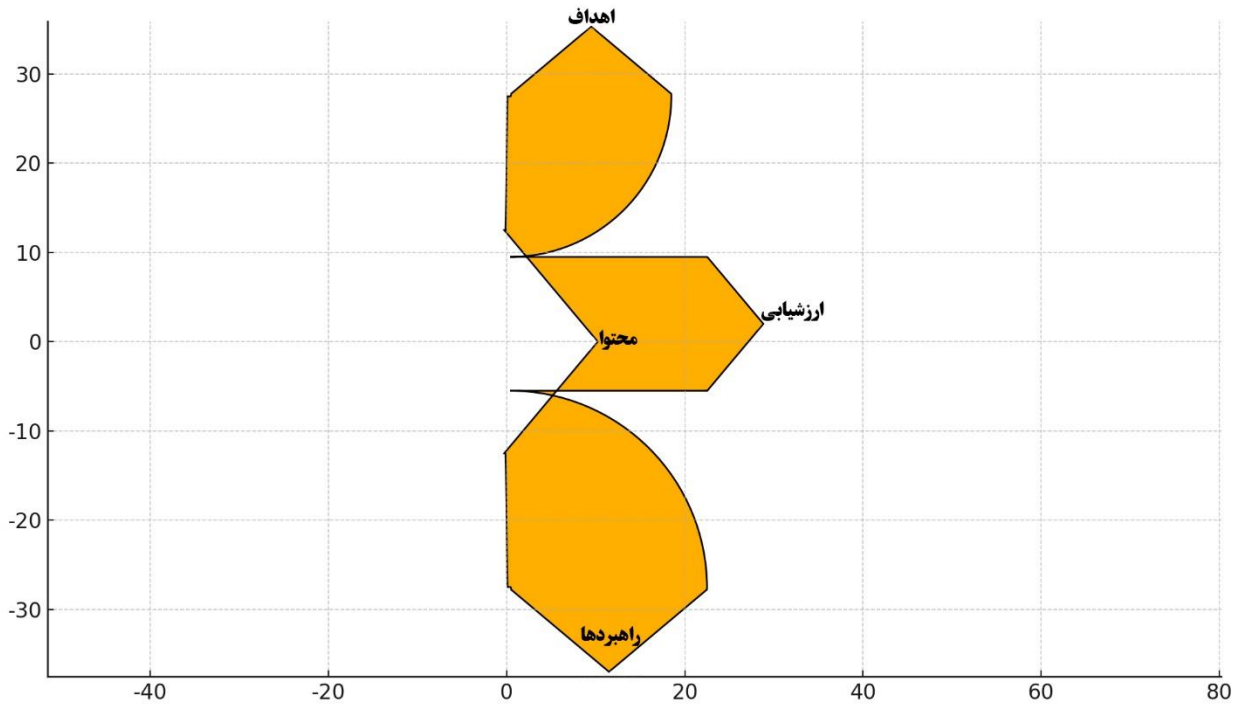
پایایی ابزارهای پژوهش نیز با استفاده از آلفای کرونباخ محاسبه شد که نتایج آن حاکی از پایایی بالای ابزارها بود. به طور خاص، شاخص آلفای کرونباخ برای "اهداف" ۰.۹۱، برای "محتوا" ۰.۸۹، و برای "راهنماییها" ۰.۹۰ بود. این نتایج در نمودار دایره‌ای پایایی ابزارها نمایش داده شده است: (در اینجا نمودار دایره‌ای قرار گیرد).

در یکی دیگر از بخش‌های یافته‌ها، چالش‌های اجرای برنامه درسی تکلیف‌محور به تفصیل بررسی شد. از میان ۱۲ چالش شناسایی شده، "نبود آموزش کافی معلمان" و "ضعف زیرساخت‌ها" بیشترین تأکید را داشتند. برای نمونه، یکی از مدیران آموزشی اظهار داشت:

«معلمان هنوز آمادگی استفاده از رویکردهای جدید را ندارند و منابع آموزشی کافی برای اجرای برنامه‌های تکلیف‌محور در

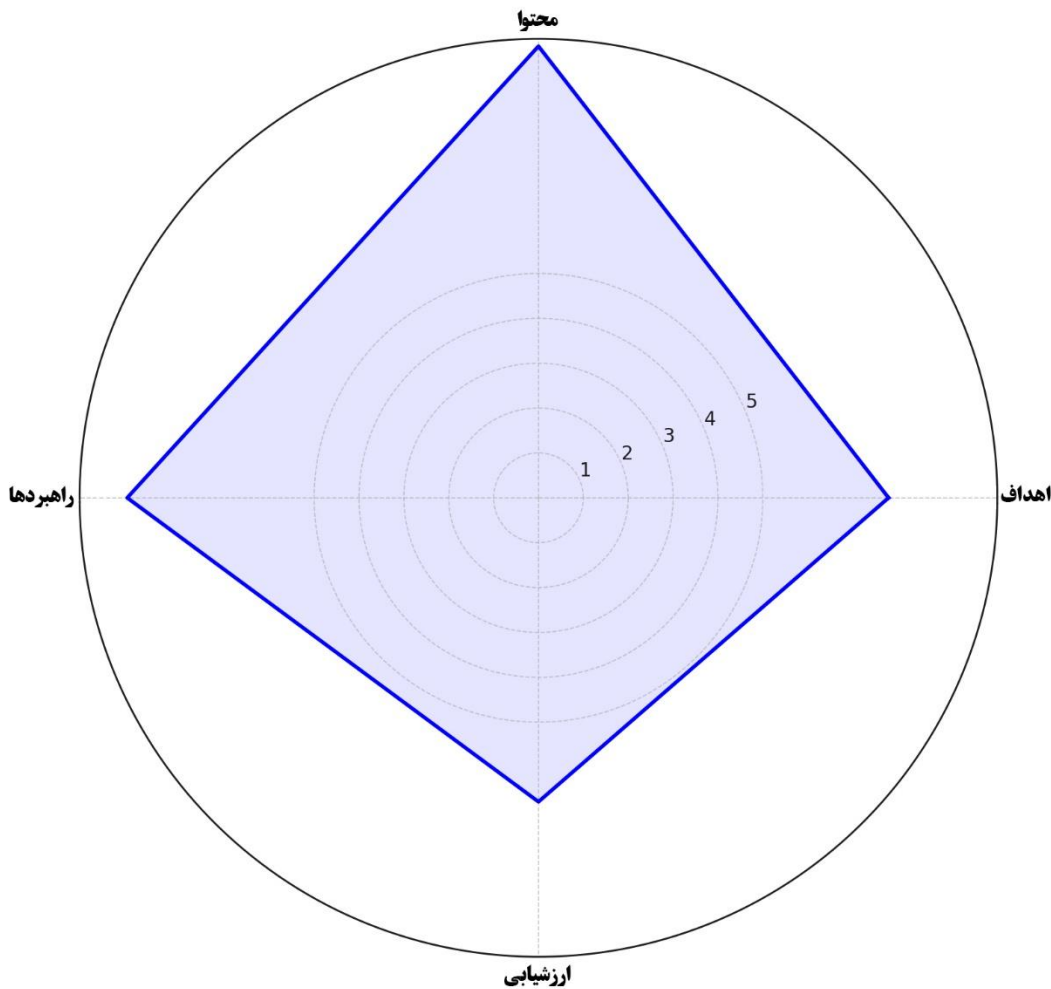
اختیار ندارند.»

دیگرام سانکی زیر توزیع چالش‌ها و فرصت‌ها را در اجرای برنامه درسی نشان می‌دهد:

شکل ۳. دیاگرام سانکی برای توزیع مولفه‌های برنامه درسی

در نهایت، تحلیل انتخابی به طراحی الگویی منجر شد که شامل چهار مؤلفه اصلی "اهداف"، "محتوا"، "راهبردهای یاددهی-یادگیری"، و "ارزشیابی" است. برای بررسی جزئیات این الگو، نمودار راداری زیر مقایسه میان فراوانی، امتیازات کارشناسان، و پایایی هر مؤلفه را ارائه می‌دهد:

شکل ۴. نمودار راداری برای مولفه‌های برنامه درسی

این یافته‌ها تصویری جامع از برنامه درسی تکلیف‌محور ارائه می‌دهند و نشان می‌دهند که چگونه این الگو می‌تواند با تمرکز بر نیازهای دانش‌آموزان و معلمان، چالش‌های موجود را برطرف کرده و به ارتقای کیفیت آموزش کمک کند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان داد که برنامه درسی تکلیف‌محور با تأکید بر یادگیری فعال، انعطاف‌پذیری محتوا، و ارتباط با زندگی واقعی، می‌تواند ابزاری مؤثر در ارتقای کیفیت آموزش در دوره ابتدایی باشد. بررسی داده‌ها نشان داد که این رویکرد در افزایش مشارکت دانش‌آموزان، بهبود مهارت‌های اجتماعی و تقویت انگیزه برای یادگیری مؤثر است. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های قبلی هم‌راستا است؛ به‌طور مثال، عظیمی و همکاران (۱۳۹۹) نیز بیان کردند که برنامه‌های تکلیف‌محور می‌توانند باعث افزایش مشارکت و تعامل بیشتر دانش‌آموزان با معلمان و همکلاسی‌ها شوند (7). این موضوع نشان‌دهنده این است که رویکرد تکلیف‌محور به عنوان یک مدل

آموزشی می‌تواند به توسعه مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی دانش‌آموزان کمک کند و در نهایت موجب ارتقای کیفیت کلی یادگیری شود.

علاوه بر این، یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که رویکرد تکلیف‌محور می‌تواند در بهبود تفکر انتقادی و خلاقیت دانش‌آموزان مؤثر باشد. این نتایج با مطالعات دیویی (۱۹۱۰) که بر اهمیت یادگیری از طریق عمل تأکید کرده بود، هم‌خوانی دارد. دیویی معتقد بود که یادگیری از طریق تجربه عملی می‌تواند به تقویت تفکر انتقادی و خلاقیت در دانش‌آموزان کمک کند (10). همچنین، پژوهش‌های کینگ و کیچنر (۱۹۹۴) نشان دادند که برنامه‌های تکلیف‌محور می‌توانند مهارت‌های تفکر بازتابی را در دانش‌آموزان تقویت کنند (8). به نظر می‌رسد که استفاده از این رویکرد در کلاس‌های درس می‌تواند فضای مناسبی برای تفکر انتقادی و تحلیل مسائل پیچیده ایجاد کند، که برای دانش‌آموزان در مسیر رشد فکری و آکادمیک آن‌ها بسیار حیاتی است.

در خصوص انعطاف‌پذیری محتوای درسی، نتایج پژوهش حاضر نشان داد که این ویژگی می‌تواند به دانش‌آموزان کمک کند تا یادگیری خود را به شیوه‌ای شخصی‌سازی شده و مرتبط با زندگی واقعی تجربه کنند. یافته‌های هاردن و دیویس (۲۰۱۸) نیز بر این نکته تأکید کرده‌اند که طراحی برنامه‌های درسی انعطاف‌پذیر، متناسب با نیازهای واقعی دانش‌آموزان، می‌تواند به بهبود کیفیت یادگیری کمک کند (9). به همین دلیل، برنامه‌های درسی تکلیف‌محور که بر انعطاف‌پذیری محتوا تأکید دارند، می‌توانند به‌طور خاص برای دانش‌آموزانی که نیازهای متفاوتی دارند، مفید واقع شوند.

باوجود این مزایا، پژوهش حاضر چالش‌هایی را نیز در زمینه پیاده‌سازی این نوع برنامه درسی در نظام آموزشی ایران شناسایی کرد. از جمله این چالش‌ها می‌توان به کمبود منابع و زیرساخت‌های آموزشی، عدم آمادگی معلمان و کمبود آموزش‌های لازم برای اجرای این رویکرد اشاره کرد. صحرایی و میدانی (۱۴۰۰) نیز به این موانع اشاره کرده‌اند و بیان کردند که کمبود منابع آموزشی و عدم آشنایی معلمان با این روش‌های جدید، از موانع اصلی پیاده‌سازی موفق برنامه‌های تکلیف‌محور هستند (5). در این زمینه، تحقیقات قبلی نشان داده‌اند که به‌منظور تحقق اهداف آموزشی در قالب رویکردهای نوین، ضروری است که معلمان از آموزش‌های تخصصی و منابع مناسب برخوردار باشند تا بتوانند این رویکرد را به‌طور مؤثر در کلاس‌های درس خود پیاده‌سازی کنند (7, 16-18).

این پژوهش با وجود دستاوردهای قابل توجه، محدودیت‌هایی نیز دارد که می‌تواند بر تعمیم نتایج تأثیرگذار باشد. یکی از مهم‌ترین محدودیت‌ها این است که این پژوهش تنها به تحلیل محتوای ۱۲ کتاب درسی ابتدایی و مصاحبه با ۱۵ معلم و متخصص در زمینه برنامه‌ریزی درسی پرداخته است. این حجم نمونه محدود ممکن است نتایج را برای تمامی مناطق و سطوح مختلف آموزشی تعمیم‌ناپذیر سازد. به‌علاوه، پژوهش حاضر تنها بر روی سه مقوله اصلی متمرکز بوده و ممکن است برخی ابعاد دیگر رویکرد تکلیف‌محور که در فرایند یاددهی-یادگیری مؤثر هستند، در این مطالعه گنجانده نشده باشند. از این‌رو، توصیه می‌شود که پژوهش‌های آینده نمونه‌های بزرگ‌تر و متنوع‌تری از معلمان، دانش‌آموزان و متخصصان در زمینه‌های مختلف برنامه‌ریزی درسی را شامل کنند تا بتوانند نتایج به‌دست‌آمده را به شیوه‌ای دقیق‌تر و کامل‌تر تحلیل کنند.

با توجه به نتایج این پژوهش، پیشنهاد می‌شود که در تحقیقات آینده، بیشتر بر شناسایی موانع اجرایی و چالش‌های خاص پیاده‌سازی برنامه‌های تکلیف‌محور در سطح مدارس و مناطق مختلف آموزشی تمرکز شود. همچنین، بررسی تأثیر این رویکرد بر انواع مختلف مهارت‌های شناختی و اجتماعی دانش‌آموزان می‌تواند درک عمیق‌تری از اثرات آن بر فرایند یاددهی-یادگیری فراهم آورد. پژوهشگران می‌توانند با استفاده از روش‌های تجربی و تحلیل‌های کمی و کیفی، تأثیرات بلندمدت برنامه‌های تکلیف‌محور بر عملکرد تحصیلی و اجتماعی دانش‌آموزان را بررسی کنند. علاوه بر این، استفاده از فناوری‌های نوین آموزشی مانند ابزارهای دیجیتال و پلتفرم‌های آنلاین می‌تواند یک بعد جدید به پژوهش‌های آینده افزوده و به فهم بهتر پیاده‌سازی این رویکرد در محیط‌های آموزشی مدرن کمک کند.

بر اساس نتایج این پژوهش، به نظر می‌رسد که برای موفقیت در پیاده‌سازی برنامه‌های تکلیف‌محور در مدارس ابتدایی، نیاز به ارتقاء سطح آمادگی معلمان و فراهم کردن منابع و زیرساخت‌های مناسب وجود دارد. به‌ویژه، معلمان باید دوره‌های آموزشی تخصصی برای آشنایی با اصول و روش‌های اجرای برنامه‌های تکلیف‌محور را گذرانده و با شیوه‌های نوین تدریس آشنا شوند. همچنین، مدارس و نهادهای آموزشی باید به تأمین منابع آموزشی و فناوری‌های لازم برای اجرای این برنامه‌ها توجه ویژه‌ای داشته باشند. از طرف دیگر، سیاست‌گذاران آموزشی باید به طراحی برنامه‌های درسی انعطاف‌پذیر و متناسب با نیازهای واقعی دانش‌آموزان توجه کنند تا بتوانند آموزش‌های با کیفیت‌تری را در سطح مدارس ارائه دهند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

موازین اخلاق

در انجام این پژوهش تمامی موازین و اصول اخلاقی رعایت گردیده است.

این پژوهش حامی مالی نداشته است.

1. Abdelfattah F, Al Mashaikhya NY, Dahleez KA, El Saleh A. A systematic review of e-learning systems adoption before and during the COVID-19. *Global Knowledge, Memory and Communication*. 2024;73(3):292-311. doi: 10.1108/GKMC-02-2022-0033.
2. Ajmi HRA. Principals' Leadership Skills to Meet the National Strategy for Education in Basic Schools. *Journal of Education and E-Learning Research*. 2024;11(2):413-21. doi: 10.20448/jeelr.v11i2.5644.
3. Bibi Y. E-Learning, an Emerging Trend in Education, the Concept, Importance, Benefits and Drawbacks. *International Journal of Research Publication and Reviews*. 2024;5(2):1694-9. doi: 10.55248/gengpi.5.0224.0513.
4. Biggs J. *Teaching for Quality Learning at University: What the Student Does*: Open University Press; 2003.
5. Sahraei RM, Meydani F. Assignment-Based Curriculum: A New Approach to Strengthening Persian Language Learning. *Literary Text Research Journal*. 2021;15(47):161-80.
6. Ebrahim-Abadi H. Corona and the Deconstruction of University E-Learning. In: Hossein M, editor. *Essays on Higher Education, Science, and the Corona Crisis in Iran*. Tehran: Institute for Cultural and Social Studies Publications; 2020.
7. Azimi M, Ranjdoost S, Ebadi N. Curriculum Synthesis of Assignment-Based Curriculum in Nursing Education. *Journal of Nursing and Midwifery*. 2020;18(1):69-83.
8. King PM, Kitchener KS. *Developing Reflective Judgment*: Jossey-Bass; 1994.
9. Harden RM, Davis MH. *The Spiral Curriculum: Principles, Applications, and Implications*. *Medical Education*. 2018;52(1):14-24.
10. Dewey J. *How We Think*: D.C. Heath & Co.; 1910.
11. Vygotsky LS. *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*: Harvard University Press; 1978.
12. Astriani Y, Nirwanto R, Qamariah Z. Task-Based Language Teaching Criteria in Textbook for Senior High School in Indonesia. *Jurnal Educatio Fkip Unma*. 2023;9(1):191-7. doi: 10.31949/educatio.v9i1.4070.
13. Hill YZ, Tschudi SL. Exploring Task-Based Curriculum Development in a Blended-Learning Conversational Chinese Program. *International Journal of Virtual and Personal Learning Environments*. 2011;2(1):19-36. doi: 10.4018/jvple.2011010102.
14. Taourite F, Cecilia RR. Perceptions and Application of Task-Based Language Teaching Among Primary School EFL Teachers in Spain. *Universal Journal of Educational Research*. 2020;8(4):1289-98. doi: 10.13189/ujer.2020.080420.
15. Kirschner P, Sweller J, Clark R. Task Design and Cognitive Load in Primary Education. *Journal of Educational Psychology*. 2019;55(2):145-67.
16. Ajmali S, Azimi M, editors. *Effects of Assignment-Based Curriculum on Learning in Primary School Students 2022*; Tehran.
17. Mansourian Y. Grounded Theory: Inductive Theory Construction Based on Real Data. *Educational Issues Journal*. 2017; Quarterly Research.
18. Naderi E, Seif Naraq M. *Research Methods and Their Evaluation in Humanities (with Emphasis on Educational Sciences)*. Tehran: Arsbaran Publications; 2023.